

Zdislav Buřival zemřel

Není mnoho osobností v rámci lidské komunity určitého období, které charakterizuje kladná činnost, směřující ku tvorbě nových hodnot a ku formování optimálních podmínek pro jejich zrod. K těmto mimořádně silným jedincům patřil Zdislav Buřival, narozený v Praze 1919 a předčasně zemřelý v roce 1990 k hluboké lítosti a smutku jeho přátel a spolupracovníků.

Ve funkci náměstka ministra kultury přispěl výrazným způsobem ku tvorbě našich prvních zákonů o ochraně památek a přírody v roce 1958. Představují zásadní zlom ve vývoji státní kulturní politiky. Zanedlouho díky nesmyslným politickým machinacím ztratil své postavení a ocitl se na samotném dně existenčního propadliště. Naštěstí nikoliv natrvalo. V roce 1963 byl jmenován ředitelem Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody. Vzpomínám si na naše první osobní setkání, když nám byl představen na odboru kultury NV hl. m. Prahy. Záhy započala druhá slavná doba Buřivalova tvůrčího života. Instituci před tím spíše nenápadnou záhy povýšil na stěžejní nástroj realizace památkové péče a ochrany přírody v Praze. Od samého počátku si byl plně vědom fenomenálního postavení Prahy jakožto výtvarného střediska i ohniska světového s vysoce atraktivní přírodou a určil si za svůj životní cíl soustředit všechno úsilí, aby jedinečné kulturní hodnoty Prahy byly poznány, respektovány a zajištěna jim dobrá budoucnost.

Tato úloha byla mimořádně složitá a obtížná. Buřival si uvědomoval nezbytnost nejvyšší spolupráce Pražského střediska a pražské kulturní veřejnosti. Dobře ocenil skvělé možnosti duševní kapacity odborníků našeho hlavního města. Nedlouho po nastoupení do funkce navštívil nás na pracovišti Státního ústavu pro rekonstrukce v Jindřišské ulici a radil se s námi o sestavení a členech nově připravované Památkové rady ředitele Pražského střediska. Dnes musíme velice obdivovat, že kolektiv rady nebyl sebeméně postižen prokletím nomenklatury, ale soustřeďoval skutečně jen odborníky z oboru památkové péče, ochrany přírody, dějin umění, architektury a urbanismu, rekonstrukci a činnosti restaurátorské, bez ohledu na jejich politickou příslušnost a postavení. Byla to mimořádně dělná a zajímavá společnost, s jakou jsem se nesetkal nikdy před tím ani potom. Nelze zapomenout na vysokou úroveň někdy antitetických debat o před-

pokládáných problémech. Nejvíce udivovalo, jak Buřival pohotově a s velkou bystrostí úsudku formuloval závěry někdy na podkladě protichůdných návrhů a zpravidla zvolil tu nejsprávnější cestu z hlediska památkové péče. Dovedl s obdivuhodnou energií vyvolat nejen u pracovníků Střediska, ale též u externích odborníků zcela mimořádnou obětavou aktivitu. Zanedlouho dosáhlo Pražské středisko ojedinělého, výjimečného postavení v celkovém rámci státní památkové administrativy a postavilo se po bok brněnského památkového střediska Jihomoravského kraje pod vedením ing. arch. Jiřího Grabmüllera. Buřival si byl od samého počátku vědom nezbytnosti co nejširší propagace pražské památkové aktivity i jejích výsledků. Možnosti publikování pragensistických materiálů byly tehdy velmi omezené. Přikročil proto neprodleně k vydání „Staleté Prahy“, sborníku Pražského střediska státní památkové péče, jehož první svazek vyšel již v roce 1965. Obsah prvního svazku představoval celkový odborný, vědecký a didaktický profil nového sborníku, který se stal po mnoha letech mlčení otevřenou tribunou pro všechny badatele o výtvarném obsahu Prahy a jejím přírodním prostředí. Předností nové publikace byla rozsáhlá resumé ve čtyřech světových jazycích, jež podstatně přispěla k popularizaci celkové aktivity památkové péče v Praze i jejích externích spolupracovníků. Praha počala vydávat svá tajemství. Prudce se rozšiřovalo poznání její dosud převážně skryté architektonické podstaty. Z tohoto hlediska nelze význam zmíněného sborníku dost docenit.

Buřival se ovšem neomezil na vydávání Staleté Prahy, ale s podivuhodnou odvahou se rozhodl přikročit k pořádání vědeckých konferencí s památkovými tématy. Tato akce na prvý pohled přerůstala možností Střediska. Hned první konference nazvaná „Pražské památky období 1860–1960 a jejich ochrana“, pořádaná v říjnu roku 1971 za velké mezinárodní účasti, měla přímo epochální význam, který přesáhl nejen hranice našeho hlavního města, ale celého státu. Konference se stala základem pro podstatné rozšíření památkové ochrany na díla novodobé architektury a provázela ji i názorně a působivě uspořádaná výstava. Konference a její závěry měly vskutku evropský ohlas. Bylo však tragickou a nesmyslnou chybou vyšších památkových orgánů, že z nepochopitelných příčin znemožnily plné mezinárodní prosazení těchto závěrů. Bez nadsázky lze prohlásit, že již samotná konference by dostačovala k vysoce obdivnému hodnocení Buřivalova díla.

Skvělý výsledek konference o novodobých památkách inspiroval Buřivala k další intenzivní konferenční aktivitě.

V roce 1973 následovaly konference o Památkách revolučního hnutí, o dvě léta později symposium Památky a životní prostředí Prahy, v roce 1977 konference pod heslem „Pražané přírodě – příroda všem“ a o pouhý rok později konference „Umělecké řemeslo a památková péče“ k uctění pětasedmdesátých narozenin vynikajícího vědce a externího spolupracovníka Pražského střediska

Emanuela Pocheho. Byla to ovšem tragická labutí píseň Buřivalovy fenomenální činnosti v čele Střediska.

Rok před tím dostalo se totiž Buřivalovi vysokého mezinárodního uznání udělením Evropské ceny. Bylo to i vysoké ocenění výsledků celé pražské památkové péče. Ve skutečnosti tato významná a čestná událost přivodila druhý Buřivalův pád. V roce 1978 byl odvolán z místa ředitele Střediska. Ve XII. svazku Staleté Prahy, věnovaném konferenci o Uměleckém řemesle, se Buřivalovo jméno jako pořadatele již neobjevilo.

Stručný přehled hodnocení Buřivalova ředitelského období může zachytit jen skutečný zlomek nedohledného počtu rozmanitých akcí, jež se za jeho působení uskutečnily mimo rámec vlastní agendy pražské památkové péče. Buřivalovi odvolatelé přímo tragicky prokázali, že se ani nezamyslili nad negativními důsledky vlastního počínání pro další osudy pražské památkové péče.

Je obdivuhodné, že ani tato velká křivda nezlomila Buřivalovo neochabující úsilí. Zapojil se přechodně do činnosti Nadace Josefa Hlávky. Výsledkem bylo pozoruhodné Symposium k počtě Josefa Hlávky, publikované v Rozpravách Národního technického muzea v roce 1984.

Ani v následujících letech Buřival nelenil. Psal knihu shrnující velmi poučně a poutavě hlavní rysy i výsledky své životní aktivity v oboru památkové péče. Snil o dobrovolném sdružení ochránců historických památek. Až do těžkého onemocnění žil neustále v podivuhodném památkovém světě, jemuž zasvětil velkou část svého bohatého tvořivého života. Předčasně odešel, ale jeho dílo zůstává.